

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Seraphici profundissimiq[ue] doctoris ordinis fratru[m]
mino[rum] diui Bonaue[n]ture cardinalis [et] sancto[rum]
cathalogo ascripti op[us] no[n] minus subtilissimu[m]
q[uam] speculatiuu[m] sup[er] ...**

Johannes Bonaventura <Kardinal, Heiliger>

[Nuremberga], 1515

Celebratissimi patris domini Bonaventure [...] prologus in primum librum
sententiarum

[urn:nbn:de:bsz:31-332932](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-332932)

Celebratissimi patris domini Bonaventure ordinis minorum artis diuine summi discipuli. et apostolice sedis episcopi Cardinalis prologus in primum librum sententiarum.

Profunda fluiui

orum scrutatus est et abscondita produxit in lucem. Verbum istud sumptus ex Job. xxvij. diligentius considera...

orum scrutatus est et abscondita produxit in lucem. Verbum istud sumptus ex Job. xxvij. diligentius considera...

ban. xvj. Exiit a patre et ueni in mundum. Iterum reliquo mundum et vado ad patrem et ita fecit circulum. De hoc fluiuo...

3. Nota fluiui paradisi

libri 1. 1. 1.

Doctore

8. 1. 1.

Prologus.

Vanitas

Passio

Libri

2. 3. 4.

Nāvanitas esse creati in duobus cōsistit, videlicet i mutatione de non esse in esse, et rursum, i reuersione in nō esse. Et quōis nūla creatura oīno cōdat in non ens per naturā veritatem, sicut dicit Aug. peccator tēdit ad non esse per culpā et de his duobus est totus secundus. Nam in prima pte agit de rerū egressu. In secunda vero parte que incipit distinc. xxi. Vidēs igit dīabolū, agit de lapsu, vt de temptacione diaboli. de pctō originali, et actuali vsq; ad finem. ¶ Profundū incarnationis est meritū hūilitatis cōstiti, quod tantum fuit vt vere possit dici profundū qm non habens terminum necfundum. De quo potest intelligi illd Jone ij. Projecisti me in profundū in corde maris, et flumē cōcedit me. Hoc pot dicit de cōstito, qui tñ humilitat est, vt vere possit dici pietus et abiectus Esa. liij. Et vidimus eū et non erat ei aspectus et desiderauimus eū despectū et nouissimū viroz et vere igit dicit se pietū, sed vbi in profundū maris et flumīs Nam passio cōstiti cōparatur mari ppter penalitatis amaritudinē flumini ppter charitatis dulcedinem. Dulcissimū enī cor Jesu xpi tanta circa nos afficiebat, teneritudine amoris, vt nō videre ei graue p nobis sustinere extremum et acerbissimū genus mortis. Et hoc profundū perscrutatur magis in tertio Nam meritū xpi in duobus consistit scz in passione p quā nos redemit, et in actione per quā nos iso: manit, que consistit i operib; virtutum donozū, et pceptoz de qbus duobus ē tertio liber. Nā i primā pte agit de incarnatione et passione i qua consistit nra redēptio. In scda que incipit di. xliij. Et si vero supra habitū sit et agit de virtutibus, donis et pceptis, in quib; consistit nra iso: formatio. ¶ Profundū sacramentalis dispētatōis ē efficaciac pfecti medicamēti Tāta enim est efficaciac medicinē sacramentalis, q; humanā mentē excedit, vt vere profundū possit dici. De h; Esa. li. posuisti profundū maris vīā mā, vt trāsiret liberati, profundū istud i quo egiptij demerguntur, et sūū liberati et saluātur, est efficaciac sacramētoz in qbus destruantur opa tenebrāz, et cōstruatur arma lucis et dona gratiarum p que bō transfertur de pāte tenebrāz in regnū filij charitatis dei. Hec efficaciac sacramētoz est profundū maris in qtu primo liberat a culpa et introduct i amaritudinē penitētiē fluminis in qtu liberat a miseria et introduct eū in dulcedinē grē. Qd optime pfiguratū fuit in filijs isrl, q; bus ex egipto diuisa est aqua, et transierunt per mediu sicci maris. Sicut dicit exodi. xiiij. Et introcuntib; in terram promissionis parentē aluēū trāsīuit israhel iordanē istū sic cāte dño deo nro aquas ei, et c. Sile dicit Josuc. iij. Hoc pfūdū perscrutatur magis in. iij. lib. Nā efficaciac pfecti medicamēti in duobus consistit, s. in sanatione a varietate infirmitatum depmētū, et i liberatione ab vniuersitate miseriarū aggrauantiū et de his duobus est totus quartus liber. Nam in primā parte agit de multiplici sanatione quam efficiunt, vij. sacramēta. In secūda que incipit di. xliij. postremo de cōditione resurrectionis et agit de pfecta sanitate ad quā pducit, sicut de glia resurgētū qui veraciter et fideliter sacramēta ecclesie pceperūt, et per oppositū de pena maloz qui sacra ecclesie cōtēpserūt. ¶ Et perscrutatione autē quattuor profundoz in quattuor libris elicitur finis, s. reuelatio quattuor absconditoz. ¶ Primum est magnitudo diuine substantie. De qua Esa. xlv. Vere tu es deus absconditus deus israel saluator. Vere magnitudo diuine substantie abscondita, fm illud Job. xxxi. Eus vix parua stilla sermonis eius au dierimus Magnitudinē tonitru ei? quis poterit intueri? certe nullus potest intueri nisi ille cū quo sapiētia dei inhabitat, pō h; pctebat ille sapiētie amator Sap. ix. Mitte illā de celis scis tuis et a sede magnitudinis tue. Hoc absconditū magister repletus sapiētia de supernis, per primi libri perscrutationes produxit in lucem. Nam visis et intellectis nobilissimis emanationibus et nobilissimis proprietatibus, innotescit nobis viatorib; scdm q; possibile est diuine substantie magnitudo. Secūdum absconditum est ordo diuine sapientie. De quo Job xxvij. Vbi inuenitur sapiētia, et quis est locus intelligētie? abscondita est ab oculis oīm visuētium, volucres quoq; celi lateret. Vere abscondita, q; sicut dicitur ibidē. Sapiētia trabit de occultis, ita q; si cognosci optatur indiget perscrutatione profunditatis nō in se, sed i operibus in quibus ipa relucet. An dī Eccli. i. q; vnus est altissimus creator: q; effudit illā sup oīa opa sua, Hoc ē absconditū manifestat magis i perscrutatione scdi. Nā viso ordine bonoz et maloz, patz nobis qmō ab eterno sapiētia dei ordinata ē, et ex antiqs anteq; terra fieret. ¶ Tertū absconditū est fortitudo diuine potentie,

De qua Abac. iij. Comua i manib; ei? ibi abscondita ē fortitudo eius, legif de xpo pēdere i cruce vbi lauit fortitudovirtutis sub palio infirmitatis. Et h; est sacramētū absconditū a seculis. De q; Ephe. ij. Vbi omnū sanctorū minimo data est grā hoc in gentibus euāgelizare inuestigabiles diuitias xpi, et illuminare oēs q; sit dispētatō sacramēti absconditi a seculis i deo. Hoc ē sacramētū absconditū, sacri secretū q; deus fortis vt hostē vinceret, i durus est armis nostre infirmitatis, quod est inauditū a seculis. In perscrutatione tamē tertij libri vbi ostendit q; cōstitus in sua infirmitate vicit cōtrariā potēstatē, manifestat fortitudo diuine potētie. Si ei vicit per infirmitatē, qd fecisset si pugnasset p virtutē? Et si infirmū dei fortius est hostibus, brachū dei q; poterit i firmare. Vere igit p; inenarrabilis eius fortitudo cuius est tā fortis infirmitas. ¶ Quartum absconditum est dulcedo diuine misericordie. De quo ps. Quā magna multitudo dulcedis tue dñe, quā abscondisti timētibus te. Vere abscondita et reuerata timētibus dulcedo mic. Quia sicut dī in ps. Misericordia dñi ab eterno et vsq; in eternū super timētes eū, et in eis q; sperāt sup mīa ei. Hec dulcedo manifestatur i perscrutatione quarti libri Nā viso qualiter deus dimittit pctā in pscnti, et qualia nostris vulneribus adhibet medicamina, et qualia in futuro dat pnia nobis dulcedo diuine mic aperit. ¶ Vozū igit absconditoz pparatio est finis libri generalis ad que per dūci et per dūcere volēs magis sentētiāz perscrutat est profunda flumioz puenia grā spiritus sancti. Ille enī est pscipuus perscrutator: scietoz et profundo rum, fm q; dī. j. L. boz. ij. Spūs oīa perscrutat, etiā profunda dei huius spūs agitat charitatis, et lucē et claritate illustrat, composit magis hoc opus et scrutatus profunda flumioz, hoc etiam spiritu adiuuante factus est reuelator absconditorum. Ipe enī est de quo scribitur Daniels. ij. Ipe reuelat profunda et abscondita, et nouit in tenebris cōstituta. Et hoc fuit scētio et finis magistri fm q; ipse dicit in prologo, lucernā veritatis in candelas bzo exaltare volētes, i sudore ac labore multo hoc volumē deo pfecte cōpēginus ex testimonijs veritatis incertum fundat Et pauloante dixerat, q; propositum suum est theologicarū inquisitionū abdita pādere, patet q; in verbo propositio presentis libri causa materialis, formalis, efficiens et finalis.

Questio. i. Ad de? sit subiectū vides est i scientia de quo et de cuius proprietatibus ē scientia tota. S; de deo et de eius opibus, vtputa creatioe et reparatione ē tot' iste liber, ergo et. ¶ Itē v; q; subiectū ist' libri sint res et signa. Illud enī est subiectū i scia s; cuius diuisionē diuidit tur illa scia ab alijs, q; scientie fecatur vt res, hoc est q; diuidit s; diuisionē subiectoz, s; h; ē res et signū, sicut manifestus ē q; et.

Questio. i. Ad de? sit subiectū vides est i scientia de quo et de cuius proprietatibus ē scientia tota. S; de deo et de eius opibus, vtputa creatioe et reparatione ē tot' iste liber, ergo et. ¶ Itē v; q; subiectū ist' libri sint res et signa. Illud enī est subiectū i scia s; cuius diuisionē diuidit tur illa scia ab alijs, q; scientie fecatur vt res, hoc est q; diuidit s; diuisionē subiectoz, s; h; ē res et signū, sicut manifestus ē q; et. ¶ Item videt q; creditibile sit subiectū hui' libri. Illud enim est subiectū in libro, circa quod versat autoris intentio et tractat. Sed creditibile est huiusmodi. An magister dicit in plogo q; propositū suū est fidē nras clipere dauidice turris muris hoc ē ad pbanduz fidē rōnes adducere nō in q; fidē fm habitū, s; fm creditū q; et. ¶ S; cōtra subiectū in scia d; cōplecti oē qd determinat in illa, sed hoc i libro nō tñ determinat de deo s; etiā de creaturis q; deus nō est subiectū hui' totū libri generalit; s; s; lū primi libri. ¶ Itē aliter ostendit illd idē sic. Licet res causae coincident in vna, tamē materia non coincidit simul cum fine Quia materia dicit quid incōplectū, finis autē dicit totius operis cōplemētum. Sed deus est finis totius ist' operis, q; finis totius theologie, ergo non est subiectū vel materia. ¶ Item q; res et signa nō sint subiectū, videtur. S; enī scia est de rebus et signis, q; si res et signa sunt subiectū huius libri, liber iste ē gnālis ad omnes. Quod si specialis scientia et doctrina traditur in libro hoc, patet q; res et signa nō habent assignari in eo pro subiecto. ¶ Item constat q; alia est scientia de rebus et alia de signis vt patet differt enim sermocinalis scientia a naturali, ergo aut scientia tradita i hoc lib. nō ē vnius generis aut non est simul de rebus et de signis. Sed est vnius generis q; et. ¶ Itē q; creditibile non sit subiectum videtur. Quia scientia et veritas sūt diuersi habitus, ergo habent diuersa obiecta, ergo cum creditibile inq; tum huiusmodi sit obiectū veritatis nō erit obiectū scientie inq; tum huiusmodi, q; et. ¶ Item sicut consideratio huius libri versatur

Prologus

versat circa fidem, ita circa spem & charitatem. si sperandum vel diligendum, siue sperabile vel diligibile non est subiectum bus

libri, pari ratione nec credibile est subiectum in eo. **Rñ.** dicendum quod subiectum in aliqua scientia vel doctrina tripliciter potest accipi. Unomodo dicitur subiectum in scientia ad quod omnia reducuntur sicut ad principium radicale. Secundo modo ad quod omnia reducuntur sicut ad totum integrale. Tertio modo ad quod omnia reducuntur sicut ad totum uniuersale. Exemplum huius manifeste patet in grammatice. Nam subiectus prior modo ad quod omnia reducuntur sicut ad principium elementale vel radicale est littera quia ideo vocatur "priscianus" elementus, quod est minimum in quod stat resolutio grammatice. Subiectum ad quod omnia reducuntur sicut ad totum integrale est oratio congrua et perfecta. Subiectus vero ad quod omnia reducuntur sicut ad totum uniuersale est vox litterata: articulus, ordinabilis ad significandum aliquid in se vel in alio. Per hunc modum est distinguere in quadripartibus. Nam subiectum in geometria ad quod omnia reducuntur ut ad principium est punctus. Subiectum ad quod omnia reducuntur ut ad totum integrum est corpus quod continet in se omne genus diuisionis. Subiectum ad quod omnia reducuntur ut ad totum uniuersale est quantitas continua immobilis. Per hunc modum et in hoc libro est assignare subiectum secundum triplicem differentiam. Nam subiectus ad quod omnia reducuntur ut ad principium est ipse deus. Subiectum vero ad quod omnia reducuntur quod determinatur in huius libro ut ad totum integrum est christus putat coprehendit diuinas naturas et humanam, siue creatam et increatam. De quibus sunt duo primi libri, et caput et membra de quibus sunt duo sequentes. Et accipio hic large totum integrum quod multa coplectitur non solum per compositionem, sed etiam per unionem et per ordinem. Subiectum quoque ad quod omnia reducuntur sicut ad totum uniuersale, possumus notare dupla notatione siue sub distinctione, et sic est res vel signum. Et vocat huius signum sacramentum. Possumus et unico vocabulo notare et sic est credibile prout tamen credibile transit in rationem intelligibilem et huius per additionem rationis, et huius modo proprie loquendo credibile est subiectum in huius libro. Concedende sunt rationes probantes et deum esse subiectum, et res et signa, et credibile, diuersimode sicut dictum est.

7 Quod ergo obijctur in contrariis quod de deo non agit per totum in huius libro. Dicendum quod quod non agit de deo quod ad substantiam tantum, agit tamen quod ad substantiam vel quod ad opera eius, et ideo non est subiectum ut totum sed ut primum. Quod obijctur quod materia non coincidit in vno cum fine. Dicendum quod materia tripliciter dicitur, scilicet materia et qua, materia in qua, et materia circa quas, et huius ultima materia magis dicitur obiectum quam materia. Quia ergo dicitur quod materia non coincidit cum fine, verum est de materia ex qua quod proprie est materia, sed non de materia circa quam quod proprie est obiectum. Nam idem potest esse obiectus habitus et finis, et talimodo accipitur materia in scientia pro obiecto virtutis cognoscens.

Quod obijctur de rebus et signis quod sunt subiecta omnium scientiarum. Dicendum quod res et signa possunt accipi in sua generalitate et sic non pertinent ad scientiam specialem, nec ad librum, nec ad eandem scientiam, possunt item accipi secundum quod induunt rationem credibilem et sic quoadmodum vna est virtus et vnus est habitus de omnibus credibilibus, siue sint res, siue sint signa, ut fides, sic vna est scientia specialis de omnibus in quibus induit hanc rationem, scilicet credibilibus siue sint res siue signa. Aliter potest dici, quod dupliciter est loqui de rebus et signis, aut absolute, aut in relatione ad fructum rationem siue ad illud quo fruendum est. Primo quidem modo spectant ad speciales scientias et diuersas. Secundo modo ad vnam scientiam siue doctrinam. Tunc quoadmodum de omnibus entibus in quibus reducuntur ad vnum primum ens, est vna scientia, aut vnus liber, sic de omnibus rebus et signis in quibus ordinatur ad vnum quod est alpha et omega scientia. Quod obijctur, quod credibile est obiectum veritatis est dicendum quod alimodo est credibile obiectum veritatis, alimodo scientie. Credibile enim secundum quod habet in se rationem prime veritatis cui fides assentit propter se et super omnia, prout ad habitum fidei.

Secundus vero quod super rationem veritatis addit rationem autoritatis, pertinet ad doctrinam sacre scripture. De qua dicit Augustinus super Beati ad litteram, quod maior est eius autoritas, quod humani ingenij perspicacitas. Sed secundum quod supra rationem veritatis et autoritatis addit rationem probabilitatis, pertinet ad considerationem presentis libri, in quo ponuntur rationes probantes fidem nostram, et sic patet quomodo differenter est fides de credibili, et libri de canone sacre scripture, et presens scriptura, et ideo non valet illa obiectio de sperabili vel diligibili, quia iste liber non

est sic ad defensionem spei et charitatis, sicut fidei, vnde non est simile.

Questio. ij. De causa formali siue modo agendi bu riuus et inquisitionis secreto:um. Sed contra Esa. xl. Deus dat secretorum scrutatores quos non sunt. Item puer. xxv. Scrutatores matris opprimit a gloria. Item Ecclesi. ij. Altiora te ne que fieris, et fortiora te ne scrutatus fueris. Ergo si ea que magis procedit. Item ratione ostendit sic. Quod procedendi in parte scientie debet esse vniformis modo totalis scientie, sed modus procedendi in sacra scriptura est tipicus et per modum narrationis non inquisitionis, cum ergo iste liber pertineat ad sacra scripturam non debet procedere inquirendo. Item modus agendi debet esse conueniens materie de qua est. Unde in primo etibicorum dicitur, Sermones inquirendi sunt secundum materiam. Sed materia huius doctrine est credibile, et credibile est supra rationem, quod modus procedendi per rationes non conuenit huic doctrine.

Item modus agendi debet esse conueniens fini ad quem ordinatur scientia. Sed hec scia ut dicit magister in littera ordinatur ad fidei promotionem, sed rationes fidem non promouent sed euacuunt. Unde Grego. Fides non habet meritum, cui humana ratio prebet experimentum, ergo talis modus contrariatur fini, quod non est conueniens. Tamen Hierony. Tolle inquit argumenta cum de fide agitur, pastoribus et piscatoribus creditur non dyalesis. Tamen ergo et inutilis videtur hic modus.

Sed contra. j. Petri. ij. Parati omni potestati reddere rationem de ea que in vobis est fide et spe. Cum ergo multi sint qui fide non stram impugnant, vtiq; rationem de ea possunt vtile et congruum videtur per rationes eam asseruere, et modo inquisitionis et ratiocinationis procedere. Item Richardus de sancto Victo. in li. de trinitate. Redo sine dubio ad quodlibet explanationem necesse esse non modo probabilitatem, sed etiam necessaria argumenta non deesse, licet contingat naturam industriam latere. Ergo cum fides nostra cre dat necessaria, et illa habeant rationes latentes et talia indigent perquisitione, ut enodentur, prout quod modus perquisitionis marie conuenit huic scientie. Item non est peioris conditionis veritas fidei nisi que alie veritates, sed in alijs veritatibus ita est quod ois que potest per rationem impugnari, potest et debet per rationem defendi, ergo pari ratione et veritas fidei nostre.

Item non est modo fides nostra peioris conditionis quam in principio, sed in principio quando impugnabatur per falsa miracula magorum defendebatur per vera sanctorum, ergo cum modo impugnetur per falsa argumenta hereticorum, debet defendi per vera argumenta doctorum. Rñ. dicendum quod modus perquisitionis conuenit huic doctrine siue libro. Cum enim finis importat necessitatem huius que sunt ad finem. Quia sicut dicit philosophus, Veritas est delectata, quia est ad ferrandum sic iste liber, quia est ad promotionem fidei habet modum inquisitionis. Modus enim ratiocinationis siue inquisitionis valet ad fidei promotionem, et hoc tripliciter secundum tria genera hominum. Quidam enim sunt fidei aduersarij, quidam sunt in fide infirmi, quidam vero perfecti. Modus inquisitionis valet primo ad confundendum aduersarios, unde Aug. j. de trinitate. Aduersus garrulos ratiocinatores elatio res magis quam capaciores, rationibus catholicis et similitudinibus congruis ad defensionem et assertionem fidei, est vtilis. Secundo valet ad fouendum infirmos. Sicut enim deus charitate infirmorum fouet per beneficia temporalia sic fides infirmorum fouet per argumenta probabilia. Si enim infirmi viderent rationes ad fidei probabilitatem deficere, et ad oppositum abundare nullus profiteretur Tertio valet ad delectandum perfectos. Quia enim modus aia delectat in intelligendo quod perfecta fide credit. Tamen Berni. Nihil libentius intelligimus quam quod iam fide credimus.

Quod ergo obijctur in contrariis, dicendum quod omnes ille autoritates intelliguntur de perquisitione curiosa non de perquisitione studiosa. Nam ipse dominus dixit in deis, Joba. v. Scrutamini scripturas etc. Quod obijctur quod ille modus non conuenit sacre scripture, dicendum ad huius quod liber iste ad sacra scripturam reducitur per modum cuiusdam subalternationis, non per modum principalis. Similiter et libri doctorum qui sunt ad fidei defensionem, quod prout sic. Quia non quilibet determinatio trabens in partem, facit subalternationem scientie, sed determinatio quod dammodo distrabens. Nam scientia de linea recta non dicitur subalternari geometrie, sed scientia de linea visuali, quoniam huius delectat a. iij.

110

110

Prologus

terminatio quodammodo trahit ad alia principia. Quia ergo sacra scriptura est de credibili ut credibile. nec est de credibili ut facta intelligibili. et hoc determinatio distrahit. Nam quod credibile debetur autoritati. et quod intelligimus rationi. Hinc est quod sicut alius modus certitudinis est in scientia superiori. et inferiori. ita alius modus certitudinis est in sacra scriptura. et alius in libro. et id est alius modus procedendi. Et sicut scientia subalternata ubi deficit redit ad certitudinem scientie subalternantis quod maior est. Sic etiam cum magister deficit certitudo rationis. recurrit ad auctoritates sacre scripture que excedit omnem certitudinem rationis.

Quod tu obijcis quod modus debet convenire materie. Dicendum quod convenit. Et quod obijctur quod credibile est super rationem vix est rationem quantum ad scientiam acquisitam. sed supra rationem elevatam per fidem et per donum scientie et intellectus. Fides enim elevat ad assentiendum scientie et intellectus elevat ad ea que credita sunt intelligendum.

Quod obijctur quod non convenit finis quia evacuatur meritum. dicendum quod assentitur propter se rationi. tunc auferitur locum fidei. quia in anima hominis dominatur violentia rationis. Sed quando fides non assentitur propter rationem. sed propter amorem eius cui assentitur. desiderat habere rationes. tunc non evacuatur ratio humana meritum. sed auget solatium. primo modo intelligit Bregio. similiter et Micro. quod non sunt inducenda argumenta dyalectica. quibus homo principaliter imitatur. quod imitatum est auctoritati principalis quod rationi.

Questio .iii. De causa finali. Et cum dictum sit quod liber iste est ad reuelandum abscondita. queritur utrum opus hoc sit prelatiouis gratia. vel ut boni fiamus. Et quod sit ut boni fiamus videtur sic. Omnis doctrina que est de his sine quorum cognitione non contingit recte vivere est ut boni fiamus. sed iste liber est ad cognitionem vite fidei. sine qua impossibile est placere deo. nec recte vivere ut de Hebr. xj. Et iste liber est ut boni fiamus. Item omnis doctrina que convenit cum virtute in obiecto. est ut boni fiamus. hoc per se manifesta est. sed hoc doctrina convenit cum fide in obiecto. quod est de credibili de quo etiam est fides siue in quo. ergo etc.

Item doctrina particularis convenit cum totali in fine sed finis totalis scripture sacre non est nisi ut fiamus boni. sed etiam ut fiamus beati. et beatitudo est optimum. igitur finis istius scientie est ut boni fiamus. Contra magister dicit littera quod finis siue interior sua est theologicarum inquisitionum abscondita pandere sed per puncta deum cuius finis est speculatio. ergo etc.

Item scientia que est ut boni fiamus. pertinet ad mores. sed cum theologia sit de fide non de moribus. liber autem iste de his que spectant ad fidem non de his que spectant ad mores. ergo opus hoc non est ut boni fiamus. Item omnis scientia que est ut boni fiamus est practica. sed omnis talis est de his que sunt ab opere nostro. sed hoc non est de his que sunt ab opere nostro. sed a deo. ergo est contemplationis gratia non ut boni fiamus.

Item ad intelligentiam predictorum notandum est quod perfectibilis est intellectus noster a scientia. Hinc autem contingit considerare tripliciter se in se vel per extenditur ad affectum. vel per extenditur ad opus. Extenditur autem intellectus per modum directantis et regulantis secundum hunc triplicem statum. et quod errare potest habet triplicem habitum. directum. Nam si consideremus intellectum in se. sic est proprie speculativus. et perficitur ab habitu que est contemplationis gratia. que dicitur speculativa scientia. Si autem consideremus ipsum ut naturam extendi ad opus. sic perficitur ab habitu ut boni fiamus. et hoc est scientia practica siue moralis. Si autem medio modo consideretur. ut natus extendi ad affectum. sic perficitur ab habitu medio inter pure speculativum et practicum. qui complectitur utrumque. et hic dicitur sapientia quod simul dicit cognitionem et affectum. Sapientia enim doctrine est secundum nomen eius. Ecclesi. vj. Unde hinc contemplationis gratia. et ut boni fiamus. principaliter tamen ut boni fiamus. talis est cognitio tradita in hoc libro. Nam cognitio hoc innuat fides. et fides sic est intellectus quantum ad suam rationem. nata sit mouere affectum et hoc patet. Nam hoc cognitio christus pro nobis mortuus est et conformis. nisi sit homo peccatorum durus. monet ad amorem et devotionem non sic ista. circulus vincit diametrum etc. Dicendum est ergo quod scientia presentis libri est ut boni fiamus.

Quod obijctur quod est ad pandendum abscondita. dicendum quod ibi non est status. quia illa reuelatio ordinat ad affectum.

Quod obijctur quod non est de moribus. nec de his que sunt

ab opere nostro. iam patet responso ad illud. quod ipse loquitur de illa scientia que proprie est ut boni fiamus ut de practica.

Questio .iii. De causa efficiente. Et dicitur fuisse se magister petrus lombardus parisiensis episcopus. Sed quod non debeat dici autor huius libri videtur ille solus dicens est autor libri qui est doctor siue actor doctrine. Sed sicut dicit Aug. in libro de magis. solus christus est doctor. Hinc. xxiij. ergo solus debet dici huius libri autor.

Item sicut dicit philosophus in ethicis. Non quicumque facit grammatice vel musicalia debet dici grammaticus vel musicus utpote si faciat casu vel fortuna vel alio supponente siue dicente Sed magister hoc opus composuit ex aliena doctrina. sicut ipse dicit in littera quod in hoc opere maiorum exempla doctrinarum reperies ergo non debet dici autor. Si tu dicis quod non tamen hinc est doctrina scriptorum sed etiam sua. cuius ratione debet dici autor. Contra. a maior et digniori debet fieri denotatio. Sed magister dicit si maius per vos sua insonuerit. et tunc a paternis limitibus non discessit. ergo non debet iste liber dici esse magistris.

Contra constat quod deus hoc opus non scripsit digito suo. sed habuit alium doctorem. Sed non est dare alium nisi magister etc.

Item auctoritas magistris in hac parte recipitur. ideo cum ipse dicat in littera. in multo labore. et sudore hoc volumine deo prestante cooperimus. videtur quod ipse fuit autor presentis libri.

Respon. ad intelligentiam doctorum. notandum quod quadruplex est modus faciendi librum. Aliquis enim scribit alienam materiam nihil addendo vel mutando. et iste mere dicitur scriptor. Aliquis scribit alienam addendo sed non de suo. et iste copiator dicitur. Aliquis scribit et aliena et sua. sed aliena tanquam principalia. et sua tanquam annexa ad eandem. et iste dicitur compositor. Aliquis scribit et sua et aliena. sed sua tanquam principalia. aliena tanquam annexa ad confirmationem. et talis debet dici autor. Talis fuit magister. qui sententias suas ponit. et patrum sententias confirmavit. Unde vere debet dici autor huius libri. Quod ergo obijctur quod solus christus est doctor et autor. Dicendum quod sicut dicit Aug. in libro de doctrina christiana. Docere est dupliciter sicut de duplici aliis facere et videre. Aliter enim facit videre qui visum restituit. aliter qui visibile digito ostendit. primum facit deus. secundum homo. Similiter aliter docet quod scientiam quam habet in alio verbo vel scripto offert vel ostendit aliter qui habitum scientie imprimit. uterque tamen dicitur doctor et autor. sed deus principalis. sicut in proposito.

Quod obijctur quod fecit librum alio supponente. dicens quod non ideo debet facere aliquis supponente alio. quod ab alio didicisset tunc enim pauci essent doctores vel grammatici sed si omnino scientia eius dependeat ab alio. ita quod non habet habitum intra. sicut illi quos faciunt bonum latinum. quod alii ei dixerunt. sed ipsi ignorantes artes bonum non fecit magister librum istum. Nam scientia quod acquiserat loquendo tunc vel labore hoc opus composuit et per doctrinas patrum suas sententias confirmavit. et quod sunt ibi multa dicta aliorum tunc non tollit magistrum auctoritatem. sed potius eius auctoritatem et humilitatem commendat etc.

Beati bonaventura ad prebendam sententiarum aptata interpretatio

Rationes moventes magistrum ad aggrediendum opus ex approbatione et amore boni scilicet catholice veritatis.

Apertes aliquid de penuria ac tenuitate nostra cum paupercula in gazophylatium

Apertes aliquid de penuria etc.

Totum libro per mittit magister per

logum in quod tangit causas suscepti operis. Dicitur autem in duas partes in prima parte ponit rationes que mouerunt ipsum ad aggrediendum prelo nescio siue opus. In secunda rationes que debent mouere discipulos ad bene

audientem. circa finem in quo maior etc. vbi incipit alloqui auditores. Prima pars diuiditur in duas quia duplex ratio potest mouere aliquem ad opus faciendum scilicet amor boni. et odium mali. Primo ergo ponit rationes sumptas ex parte amoris boni scilicet catholice veritatis. Secundo ex parte odii mali scilicet heretice prauitatis. Ibi. Quibus non ambigam etc. Prima pars habet quattuor particulas. In prima tangit causam excitantem et hoc est desiderium mercedis et spes auxilij sub exemplo vidue et parabolam samaritani. In secunda ponit causam retrahentem que duplex est laboribus

Prologus.

laboris inestras. et ppa firmitas. ibi. Delectat nos etc. In terra ponit cas ppeletere. Et hec est zelus ipsius accedens. ibi. Quia vicit zelus? In qra ponit causas copellente et pualere. ibi. No valentes etc. Et hec est petitio fratru studiosoz qbus no potest qs iure resistere. s; qdamo necessario oportet collu subicere

C Dubia literalia.

C Opus ultra vires nos a dere: opus ultra vires nras agere presumptio est petri ergo peccauit. Rñ. Est presumptio pudentie de diuino adiutorio. et presumptio superbie que e de

Ro re
trabens
laboris
inestras
et ppa
firmitas.
Ro co
pellens
zelus do
m' dei.

Ro co
pellens
pualis
studii
forum p
ces.

proptio ingenio. prima no est peccatu: sed est stutus indicium. secunda vero est peccatu: s; de pua loquit magister. Uel aliter. Est p presumptio fm veritate. et est presumptio fm pnam est matione. Prima est reprobabilis q; supbie. scda laudabilis q; bñilitatis.

Nec est culpabilis qui i of bus opribus suis se repu tat idignu et qñ psumptuosu

C Probatu duobus de narijs superogantia. Dic qñtur q sit ista superogatio. Si tu dicas q sit mag gistroz et sanctorz superad ditio ad sacra scripturam. Co tra Dam. q tradita sut nobis per legē et pphetas veneremur nihil ultra inq rētes. Itē Apoca. vlti. Si

qs apposuerit ad hec. apponat ei dñs plagas. Rñ. dicendū q est additio distrabens. et est additio cō plēs. Ad dēs primo modo non superogat. sed magi diminuit et subuertit. et ta les sunt heretici quib' daf

maledictio Ad dēs secūdo modo supererogat. q; saluo sensu scripturam ipsam dilucidat. Per duos igitur denarios. duo i telligo testamenta per samaritanum christum per semituum bonum gratuitis expoliatum. et vulnratum in naturalib' et superogationem intelligo doctorem exponentem. Uel aliter dicendum. q est additio in qua additum est contrarium. et est in qua additum est diuersum. et est in qua additum est cō sonum. Prima additio est erroris. Secunda presumptionis. quia presumptio est dicere in sacra scriptura aliquod omnino diuersum ab his que in ea expressa sunt. Tertia fidelis instrus enonis: q; qd implicitum est explicat.

C Quam vincit zelus domus dei. Dic queritur quis sit iste zelus equare magis hoc zelo accenditur contra animales et carnales q contra superbos et alios peccatores. et cum zelus sit amor pnuatus non videtur q deberet zelo accendi. Preter ea cum maius sit peccatum superbia. videtur q magi deberet accendi contra superbos.

C Respon. ad primum dicendum. q zelus est amor nolēs habere consortium in amato zelus malus vitat oē consortium. s; zel' bonus vitat tm malos. vñ veri zelatores dom' dei no pos sūt videre i ecclesia vicia q insurgūt i ipsam. Uñ Jobā. ij. dicit glosa. Zel' bonus ē quo animus abiecto hūano timore accēdit et co tēdit vt qlibet puaa q viderit corrigere satagat. et si neq; uerit toleret gemat. Ad scōz dicēdū q magi spaliter i ecclesia zelabat fidē. et iō magi accēdebat i fidei corruptores. Dupli citer autē corrupti q; fidē. aut mor' pcuritate volūtat' raffe ctionis et bic dī carnalis. Nā caro dicit bic carnalis affectio fm illud Bala. v. Manifesta sunt opera carnis etc. Aliomodo

corripit quis motus pcuritate iudicij. et bic dicitur aialis q

si fantasticus quia fantasie peruertunt iudiciū rationis. d. Quas bigas agitat in nobis christi charitas. Contra Ec clesiastes. ix. Nemo scit an odio. an amore dignus sit. **C** Respon. dicendum q charitas vno modo dicit virtutē gra tuitam. Aliomodo dicit large amorem multum appreciantem

Ratiōes mouētes ex detestatiōe et odio mali. s. heretice perversitatis.

C Quāvis nō ambigam' oēs humani eloquij sermones ca lūnie atq; cōtradictiōi emu lozuz semp fuisse obnoxium. Quia dissentientibus volū tatum motibus dissentiens quoq; sit animoz sensus vt cū omne dictū veri rōne per sectum sit. tamen dum aliud alijs aut videtur aut cōpla

cer veritati vel nō intellecte vel offendēt impietatis erroz obnitit. ac volūtat' in uidiā resultat. Quam deus seculi hui' opat in illis diffi detiesilijs. q nō rōni volūta tē subijciūt. nec doctrine stu diū impendunt. sed his que somniant. sapientie verba coaptare nituntur. non veri fed placitū rationem sectan tes. Quos iniqua volūtas non ad intelligentiā verita tis. sed ad defensionē placen tium incitat. non desideran tes doceri veritatem. sed ab ea ad fabulas conuertentes auditum. Quozum pfectio

monit ad presentis operis cōpilationē. ibi. Horum igitur deo odibilem. Et ratio hec est subuersio erroris.

C Veritati vel non intellecte. Videtur q dicat male. quia veritas est lux intelligibilis. sicut lux corporalis sensibilis. Sed oculus habens visum. non potest ignorare lucem sensibilem. g pari ratione nec intellectus ignorabit lucem intelligibilem

Si tu dicas q nō est simile. queritur quare non est simile. et quare magis deficit natura intellectui q sensui. Respon. dicē dus q simile est si quis attendat. Triplex enim est causa qua re aliquis non videt visibile. Aut eni non videt quia nō vult respicere. aut si vult impeditur propter defectum organi aut propter absentiam lucis. hoc manifestū est. Similiter in spī ritualibus. intellectus frequenter aliqua nō intelligit. quia non vult considerare. Aliquando vero nō intelligit propter impedimentum ex parte corporis. vt patet in freneticis et stultis. Aliquando propter absentiam lucis. Licet enim lux increata se non subtrahat quantū ad essentiā vel quantū ad quēcūq; influentiā. subtrahit. tamen se homini cum peccauit. quātum ad influentiā perfectam. Unde dicitur inflitisse ei ignorantia. vñ sicut ocul' in tenebris errat. sic bodie miser humanus intellectus. cum autem plene restituatur in lucem sicut oculus videre poterit omne visibile. sic intelligit oē intel ligibile. **C** Veritati offendēt. impietatis error. Contra Omnes homines natura scire desiderant sicut etiā cō beati Sed beatitudo neminem offendit. quia omnes eam deside rant. ergo nec veritas offendit aliquem

C Respon. Dicendū q est loq de veritate qñ ad primū effectū q est illūinare. et quātū ad istū nemo ipaz odit oēs eni natura lic desiderat. illūinari. Est iterū loq qñ ad effectū cōsequen

amatum. Unde charitas dicitur quasi amor charus Primo modo sumpta cha ritate verū est certitudina liter q nescit aliquis. pōt tamē aliquo experimento dulcedinis diuine mie hoc cōijcere pbabiliter. Sedo modo potest scire. et si pō modo dicit magi. nō dicit asserendo sed conijcendo. Si secūdo modo tūc asser tiue potest itelligi. et sic pa tet illud.

C Quāvis nō ambigam' etc. Supra posuit magister ratiōes mouētes ex appro batione boni. hic ponit rō nes mouētes ex odio et de testatione mali et hoc ē ma lūz heretice perversitatis. Habet autē hec pars quat tuoz particulas. In prima parte tangit eozū perversi tatē que consistit in calum mando bonum et verū ex erroris cecitate. et inuidie pari malignitate. In scda tangit huius perversitatis radices q est suggestio dia bolica et ppa supbia. ibi. Quā deus hui' seculi. In tertia tangit huius erroris defensiones que est per fal sam superstitionem et men daccm et cōtentiosam loca tionem. ibi habent rōnes sapiētie i superstitiōe. In quarta infert rōnē que ipz

Ro bes
retice p
uerfit as
tis siue
erroris.
Ro bu
erros
ris sug
gestio
diaboli
ca xpo
pria sup
bia.

quarta infert rōnē que ipz

